

Ревізія. роман

На продовження серії книг про непересічну адвокатку Йоанну Хилку повість «Ревізія» перегортає наступну сторінку непростих перипетій: в одне полотно змішалися кримінальні обурудки, фінансові махінації, жорстокі вбивства та долі людей, інтереси яких випадково перетнулися в певному місці та в певний час. У центрі розповіді трагічна доля ромсько-польської сім'ї, яка прагнула влаштувати своє життя всупереч складним обставинам. Випадковість зіграла жахливий жарт із цією сім'єю, а надати змісту складній черговості фактів здатна лише Йоанна Хилка.

РЕВІЗІЯ

РЕМІГІУШ МРУЗ

Ремігіуш Мруз

Ревізія

Мруз Р.

Ревізія : роман / Р. Мруз ; перекл. з польськ. Ю. Завадський. — Тернопіль : Видавництво Богдан, 2023. — 504 с.

ISBN 978-966-10-8633-2

На продовження серії книг про непересічну адвокатку Йоанну Хилку повість «Ревізія» перегортає наступну сторінку непростих перипетій: в одне полотно змішалися кримінальні оборудки, фінансові махінації, жорстокі вбивства та долі людей, інтереси яких випадково перетнулися в певному місці та в певний час. У центрі розповіді трагічна доля ромсько-польської сім'ї, яка прагнула влаштувати своє життя всупереч складним обставинам. Випадковість зіграла жакхливий жарт із цією сім'єю, а надати змісту складній черговості фактів здатна лише Йоанна Хилка.

© Remigiusz Mróz, 2016

© Ю.Р. Завадський, переклад, 2023

© Видавництво Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2023

Remigiusz Mróz

Rewizja

Copyright © Remigiusz Mróz, 2016

Друкується з дозволу

Madeleine Milburn Ltd.

З польської переклав Юрій Завадський

Nemo iudex in causa sua —
Ніхто не судить у своїй справі

*Пйотрові М.
Коли ти повертаєшся з Франкфурта, старий?*

Розділ 1

1

Аркадія, просп. Івана Павла II

Чоловік нерухомо стояв посередині коридору, наче перебував не в цьому світі. Клієнти механічно оминали його, ніхто не звертав на нього уваги. Ніхто, крім жінки, яка сиділа в невеликій кабінці, де надавала юридичні поради.

Коли вона закінчувала навчання, то й на думку їй не могло спасти, що колись існуватимуть такі місця. А тоді приблизно сотня адвокатів не була зареєстрована безробітними у відділах праці. Десять років тому стажування завершували заледве шість тисяч осіб, тепер же — чотирнадцять. Ринок перенаситився, і не було в ньому місця для юристів, які зіпсували собі кар'єру.

Йоанна Хилка знала, що вона повинна радіти роботі в цій кабінці. Праця була принизливою, але, беручи до уваги обставини, її можна було вважати подарунком долі. Після фокуса, який вона викинула останньому клієнтові ще в ролі однієї з найкращих юристок бюро «Железний і МакВей», жодна серйозна фірма не візьме її на роботу.

Вона підважила корпоративні принципи, але принаймні зберегла чисту совість. Це було того варте. Тепер вона могла зі спокійною душею отримувати сорок дев'ять злотих за просту консультацію зі сімейних та спадкових питань, а також майже три сотні, коли йшлося про судове провадження.

Просто казкова ситуація.

Хилка сфокусувала погляд на чоловікові, якого ненароком хтось штовхнув. Нещасний похитав головою, ніби він лише зараз зрозумів, де перебуває. Опустив руку вздовж тіла, і Йоанна помітила, що він тримає мобілку.

Було очевидно, що в нього був іще гірший день, аніж у неї. Що би він не почув по телефону, але це перевернуло його життя догори

дригом. Незважаючи на смаглявість, обличчя чоловіка було трупно-білим.

Він водив нерозуміючим поглядом навколо і раптом уловив погляд жінки-адвоката з кабінки.

Хилка вирівнялася на обертовому табуреті, що був ще незручніший, аніж крісло відвідувача в її колишньому офісі. Вона згадувала з відчутним роздратуванням колишні умови праці. Ще кілька місяців тому спокійно ходила на роботу, і всі у компанії знали, що не варто її безпідставно цькувати. Тут раз у раз з'являлися настирливці, які пошкодували п'ять хвилин, щоби знайти щось в Google, але знайшли п'ятдесят злотих на юридичну консультацію.

Більшість була, як цей поблідлий чоловік. Ніхто не прийшов по юридичну консультацію, якби мав хоча би хвилину на роздуми. Послугою користувалися ті, хто раптом опинявся в халепі. Наприклад, ті, хто пішов купити кільце ковбаси в сусідній «Carrefour» і по дорозі згадав, що сьогодні 30 квітня і наближається крайній термін подачі декларації РІТ-37¹.

Тих, хто мав сітки з ковбасами, цибулею, пліснявими сирами чи рибою, Хилка швидко обслуговувала за своєю стандартною ставкою. На інших вона звертала лише мінімальну увагу — і то, якщо була твереза, що траплялося дедалі рідше.

Вона подивилася на клієнта, який продовжував стояти нерухомо, і взяла дихання. Хилка піднялася зі свого місця, вийшла з кабінки і зачинила за собою прилавок. Пішла прямо на чоловіка.

Пройшла повз нього і попрямувала до «Carrefour». Вона підійшла до алкогольного відділу, вибрала стограмівку горілки «Абсолют» і пачку фісташок та попрямувала до каси. Це був її звичний маршрут. Після покупок вона піднімалася на другий поверх і заходила до туалету біля «Springfield», яким користувалося найменше людей. Зачинялася в кабінці, пила, а потім поверталася на своє робоче місце.

Йоанна двома ковтками спорожнила пляшку, закоркувала її та заховала в кишеню жакета. Поглянула на себе у дзеркалі, потім спустилася сходами на перший поверх. Пройшовши до консультаційного пункту, побачила блідого чоловіка, який присів на лавку та похилив голову.

Хилка подумки вилаялась і зупинилася біля нього.

— Курс франка виріс? — бовкнула.

Коли побитий життям чоловік підняв на неї погляд, вона переконалася, що у нього були ромські риси обличчя. Він подивився на неї нерозуміючим поглядом, і Йоанна помітила, що в нього тремтять губи.

— Ні, не той калібр, — оцінила вона. — Окрім того, цигани, здається, не беруть кредитів. Коли вам бракує грошей, ви просто чекаєте когось у темному провулку і...

— Чого ви хочете? — перебив її чоловік.

«Добре питання», — подумала Йоанна. Вона зупинилася, не замислюючись, хоча, напевно, за цим була якась підсвідома мотивація. Хилці хотілося думати, що це альтруїзм, але вона побоювалася протилежного — їй просто захотілося поспілкуватися з кимось, чие життя було ще паскудніше, ніж її власне.

— Я помітила, що з вами щось не так, тому підійшла, — відповіла.

Їй здалося, що циган не розуміє, що вона йому говорить. Він дивився наче крізь неї — ніби намагався зосередитися на чомусь за нею.

— Усе гаразд? — запитала.

Його губи затремтіли ще більше.

— Вони мертві... — задихаючись, мовив він.

— Хто? — запитала Хилка.

Якщо він когось убив, то без суду не обійтись. Йоанна отримає триста злотих, і, можливо, цього вистачить на... Ні, насправді, не вистачить ні на що. Протягом своєї багаторічної кар'єри в «Железний і МакВей» вона заробила неабиякий статок, але все ще виплачувала кредит за нову квартиру. Крім того, певний час тому заплатила тисячі за ремонт свого Х5, що насправді вже просився на утилізацію.

Її фінанси були в жалюгідному стані, й один циган, звичайно, не міг нічого змінити. Але по ниточці...

— Що ж, — заговорила вона. — Скажіть, що сталося?

— Моя дружина і донька... Я щойно дізнався... — змовк і похитав головою. На його очах проступили сльози, але перш ніж вони потекли по щоках, циган закрив обличчя руками. — Вибачте, — пробурмотів.

Йоанна подумки матюкнулася. Нічого цікавого з цього не вийде. Та все ж таки вона візьме сорок дев'ять злотих за консультацію з питань спадщини, допомоги на похорон і формальностей похоронного права.

— Ідіть сюди, — сказала.

Чоловік опустив руки.

— Перепрошую? — мовив він.

Юристка вказала на кабінку й повільно рушила в її напрямку.

— Ходіть на хвилинку. Сідайте, заспокойтесь, я вам зроблю кави.

— Але я...

— Будь ласка, будь ласка. Нема ніяких проблем.

Він пішов за нею, напевно, не розуміючи жодної своєї дії. Сів по інший бік столу, а Хилка кинула капсулу в «Неспreso» і заварила йому маленьку чорну каву. Трохи подумавши, вона зробила таку саму для себе. Це було би дуже доречно, враховуючи, що пляшечка «Absolut» була сьогодні вже не першою.

Вона намагалася підсумувати, скільки випила від ранку, але близько полудня вже збилася з рахунку. Ранок неодмінно починався з текіли «Sunrise» — віднедавна це була її нова традиція, яку вона культивувала не менш ревно, ніж мусульманин, котрий дотримується посту під час Рамадану. Після цього пила тільки з маленьких пласких пляшечок. Вона ховала їх у кишеню жакета, щоб їхня кількість не виходила з-під контролю, але речових доказів позбувалася швидше, ніж устигала про це подумати.

Їй було все одно. Щоправда, день у день сідала за кермо з підвищеним вмістом алкоголю у крові, але в найгіршому випадку в неї відберуть водійське посвідчення, а не машину. Вона все одно зможе їздити за кермом.

Хилка поставила перед циганом чашку з кавою, але клієнт не звернув на це уваги. Їй хотілося клацнути пальцями перед його обличчям. Вона випила каву й перевела подих.

— Після того, як засвідчать смерть, буде складено протокол, — заговорила вона.

Чоловік усе ще перебував ніби в іншому світі.

— З цим ви підете до сімейного лікаря, котрий востаннє приймав вашу дружину й доньку. Він напише вам свідоцтво про смерть, яке доведеться ксерокопіювати кілька разів. Для банку, страхової, для...

Циган нервово ворухнувся і прикипів до неї поглядом.

— Про що ви говорите?

— Про дії, які вам доведеться вчинити, — спокійно відповіла Йоанна. — Зі свідоцтвом про смерть, довідкою і паспортом ви підете до РАЦСу. Компетентний той орган, в юрисдикції якого настала смерть. Не той, де дружину та доньку взяли на облік.

— Але...

— Ви знаєте, де сталася смерть?

— О Боже... Я...

Циган підвівся на непевних ногах. У неї в голові промайнуло, що він має такий вигляд, наче зараз виблює. Вона здригнулася від самої цієї думки. У кабінці не було прибиральниці, а юристи, які працювали тут, змушені були дбати про чистоту самотужки. В результаті тут було багато крихт, використаних серветок та обгортки від цукерок. Сама Йоанна заховала кілька жуйок під стільницею. З блювотою, проте, не було би так легко.

Вона швидко піднялася з табуретки. Їй запаморочилася голова, і вона зрозуміла, що трохи напідпитку. Це могло пояснити той факт, навіщо взагалі привела сюди цього чоловіка.

— З вас сорок дев'ять злотих, — сказала.

Циган механічно потягнувся до гаманця, дістав півсотні й поклав на стіл. Він абсолютно не розумів, що відбувається. Його розум на мить повертався у відповідне русло, але швидко знову ставав на курс конфлікту з реальністю.

— Ось моя візитка, — сказала Хилка, простягаючи йому акуратний аркушик крейдяного паперу, що зберігся ще з часів її кар'єри в юридичній фірмі «Желязний і МакВей». На ньому була застаріла адреса електронної пошти і старий робочий номер телефона, який ще мав працювати до кінця місяця. Йоанна була переконана, що одним махом позбувається як останньої візитної картки, так і самого клієнта.

Чоловік поклав фальшивку до кишені, поглянув на юристку, а потім попрямував у бік виходу. Хилка важко опустила на сидіння. Все відбулося гладко.

До кінця дня у неї було ще кілька клієнтів. Вона зробила два марші до «Carrefour» та до туалету в «Springfield». Коли вже сутеніло, то була у стані, який унеможлиблював керування автомобілем. Вона швидко зробила висновок, що поїсть щось у «Street», трохи почекає, а потім поїде додому.

Сіла поближче до телевізора. Ліниво витріщилася на нього в очікуванні яловичого фахітас. Опритомніла, коли побачила внизу екрана червону стрічку, яка інформувала про те, що в Урсусі виявлено трупи жінки та її доньки-підлітка.

У неї промайнуло в голові, що це пов'язано з чоловіком, від якого вона отримала п'ятдесятку за юридичну консультацію. Втім, швидко відігнала цю думку.

Знімальна група була вже на місці. Оператору вдалося зафіксувати у кадрі колію та фрагмент ґрунтової дороги. Територія вже була огорожена поліційною стрічкою, а вдалині виднілася впізнавана синя таблиця з написом «ПОЛІЦІЯ. ДОГЛЯД», за якою містилося те, що не призначене для випадкових очей.

Йоанна наколола на виделку шматок м'яса, вслухаючись у те, що говорив журналіст NSI. Спочатку він застеріг, що вся інформація поки що неофіційна, але потім добряче розговорився.

— Як нам удалося з'ясувати, жінка та її донька були мешканцями сусіднього Урсинова. Що вони робили в цьому районі — невідомо. Тіла знайшов збирач металобрухту, який стверджує, що йому не відомі особи загиблих.

Хилка прожувала шматок м'яса зі шиплячої сковорідки. Непогано, хоча додала би трохи гострих спецій.

— Під час короткого інтерв'ю чоловік розповів, що стан тіл жінки та дівчини не дав змоги їх упізнати. За його словами, перші офіцери, які прибули на місце події, стверджували, що раніше такого ще не бачили.

Клієнти «Street» загомоніли. Йоанна спокійно їла фахітас. Відчувала, як з неї вивітрюється алкоголь, і незабаром вона буде у стані сісти за кермо Х5. Потягувала кока-колу, думаючи про те, що відкоркує, коли повернеться додому.

Вона відсунула тарілку і почала шукати в меню щось на десерт. Однак нічого не замовляла. Завмерла, коли побачила на екрані цигана, з яким не так давно розмовляла. Він намагався прорватися через поліційний кордон, напевно, на радість оператора NSI.

Механічно відклавши меню, спостерігала, як циган борюкається з офіцерами. Усе складалося не на його користь. У такій ситуації чоловік завжди перший підозрюваний, а штовханина йому нічим не допоможе.

Він, мабуть, дійшов подібного висновку, бо врешті-решт заспокоївся. Відійшов назад, а потім почав нервово обмацувати на собі кишені. Йоанна зі жахом виявила, що він витягнув зі своїх джинсів її візитку.

За мить пролунав дзвінок. Приспів з фільму «Afraid to shoot strangers» від «Iron Maiden» час од часу провіщав можливі неприємності. Безумовно, в цьому випадку так і було. Юристка подивилася на дисплей і відмовилася від дзвінка.

2

«Скайлайт», вул. Золота

Кордіан Оринський зайшов до кабінету з табличкою «Junior associate». Вона висіла на дверях вже півтора року, але вигляд її все одно дарував йому таке саме задоволення, як і в перший день після отримання власного кабінету.

Ця кімнатчина була названа, можливо, надто гарно «кабінетом», але, зважаючи на його спогади про колишні казарми, вщерть набиті асистентами та практикантами, він мав би вважати, що потрапив до раю.

Кордіан сів за стіл, відкрив свій макбук і почав переглядати портали. Його ранковий ритуал полягав у тому, що він перевіряв юридичний розділ на Money.pl, тримав руку на пульсі законодавчих змін на Lex.pl і наостанок переглядав сайт Gazeta Prawna.

Не встиг відкрити першу статтю, як двері до кабінету розчинилися. Оринський відірвав погляд од монітора і подивився на невисокого худорлявого чоловіка, який увірвався без стуку. Він зачинив за собою двері, а потім заговорив:

— Який бедлам.

Кордіан перевів подих.

— Ти бачив? — запитав зайда. — Будемо борсатися в цій багнюці найближчі пів року.

Така декларація в юридичній компанії «Желязний і МакВей» зазвичай мало що означала. Вона десь губилася у шквалі різних нарікань та песимістичних сценаріїв. Однак, коли це говорив не хто інший, як Кормаг, то треба було начуватися.

Сухий, без сумніву, був найбільш поінформованою особою в канцелярії — він часто знав про близьку катастрофу раніше за його старших партнерів.

Кормак сів по іншій бік столу і послав Оринському багатозначний погляд. Лише коли той підняв брови, сухий зрозумів.

— Ти нічого не знаєш, — заявив він.

— Тебе це дивує?

— Насправді, ні. Вам ніколи нічого не говорять.

— Хто нам нічого не говорить?

Кормак примружився, роблячи змовницький вираз обличчя.

— Байдуже, — заявив. — І я вже кажу тобі, про який бедлам ідеться. Ти вчора дивився про випадок в Урсусі?

— Не особливо.

— Га? Ці сюжети були в усіх інформаційних службах.

— Я не бачив.

— І весь вечір, — додав Кормак.

— Я, мабуть, пропустив це.

— То що ти робив?

Оринський знизав плечима.

— Я можу назвати мільйон цікавіших речей, аніж...

— Добре-добре, — перебив його сухий. — Ти не знаєш, про що йдеться, то слухай. — Він витягнувся у кріслі, не думаючи про те, що крім балачок «junior associate» може також мати інші обов'язки. — Учора вдень виявили два трупи біля колії. Це якась діра, навколо самі розвалюхи, якийсь металобрухт, купи піску і таке інше.

— Як у «Шляху» Маккарті.

Кормак вдячно кивнув.

— На узбіччі колії жінка та дівчинка, — продовжував конспіратор. — Обидві були такі побиті, що впізнали їх лише завдяки документам. Обличчя розбиті, навколо повно крові, мізків... усе, що можна уявити.

— Моя уява навряд чи здатна на таке...

— А на додачу до цього — сліди згвалтування, — гарячково перебив Кормак. — Вкрай збоченого, якщо вірити моїм джерелам.

— Що це за джерела?

Сухий стиснув губи.

— Адвокатська таємниця, — заявив.

— Ти не адвокат.

— І слава Богу, інакше заробляв би вдвічі менше, — зауважив Кормак і перевів подих. — На додаток хтось впустив чоловіка на місце події. Камери зафіксували, як він з'ясовував стосунки з поліціантами. І знаєш що?

— Ні.

— Він циган.

— Ага.

Оринський узяв паузу, щоби з'ясувати, чому ця інформація має якесь значення. Очевидно, він занадто довго працював без Хилки, яка час од часу нагадувала йому тим чи іншим коментарем про те, що толерантність надто переоцінена.

— І навіщо ти мені це розповідаєш? — запитав Кордіан. — Ми будемо його захищати?

— Ти що, здурів?

Оринський посміхнувся собі під ніс.

— Тоді про що йдеться?

— Лайно полягає в тому, що потерпілі мали величезний поліс на життя.

— Тобто?

— Найвищий пакет.

Оринський перевів погляд на монітор, а потім перейшов на сайт TVN24. Новини, пов'язані зі жахливим убивством, були на першій сторінці. Заголовок виділений червоним прямокутником, ніби потрібні додаткові підстави, щоби пересічний користувач зацікавився цією справою. Кордіан побіжно переглянув зміст і побачив фотографії з місця події. Кормак підвівся й обійшов стіл. Ставши поруч з юристом, він схрестив руки на грудях.

— Циган не схожий на людину, яка купує великий поліс, чи не так? — запитав.

— Ну, ні.

— Тим більше є над чим замислитися.

— Може, й так, — визнав Оринський, звертаючись до друга.

— У мене є деякі важливі справи і...

— Я кажу тобі про це з усією відповідальністю, — відрізав сухий. — І не роблю це просто так.

— Угу.

— Дружина і донька цього чувака були застраховані в «Салюсі».

Сухий багатозначно подивився на Кордіана, але той лише знизав плечима.

— «Салюс», — буркнув Кормак. — Ота велика страхова компанія, котра...

— Я знаю, що таке «Салюс», Кормаче.

— Тож тобі також варто знати, що її представляє «Железний і МакВей».

— Що?

— Саме те, що я сказав.

Кордіан відкинувся на спинку стільця.

— Це справді може бути лайно.

Сухий усміхнувся і кивнув. Його вираз обличчя давав зрозуміти, що місія виконана. Він махнув рукою Оринському на прощання і вийшов з кабінету, додавши, що увечері загляне на пиво.

Вага слів друга поволі доходила до Кордіана.

Коли Хилка перестала бути його керівницею, окружна рада адвокатів призначила йому іншого юриста від фірми. Железний особисто домагався цього і стверджував, що у нього є абсолютно ідеальний кандидат, який би «поставив хлопця на місце після того, що Йоанна з ним зробила».

Цим кандидатом був Лев Бухельт, якого Хилка колись назвала «надзвичайно похмурою істотою». Після першої зустрічі зі старіючим адвокатом Кордіан змушений був визнати слушність слів колишньої керівниці. Лев дивився на усіх інших з презирством, видавав із себе лише бурмотіння, а крім того, носив костюми, які купував, напевно, у музеї ПНР. Окуляри у великій металевій оправі доповнювали образ чоловіка, котрий навряд чи міг стати візитною карткою канцелярії.

Бухельт рідко зустрічався з клієнтами, але йому не було рівних, коли йшлося про знання господарського права та суміжних галузей. Пару років тому він домігся того, що кілька великих підприємств почали користуватися послугами «Железний і МакВей» — і відтоді Лев веде їхні справи. Однією з таких стала страхова компанія «Салюс».

Кордіан, побарабанивши пальцями по стільниці, глянув на двері. Якби Хилка ще працювала на фірмі й саме у неї був «Салюс», вона б

уже вихором влетіла до нього у кабінет. Візит був би коротким — Йоанна кинула б кілька уривчастих військових команд, а потім...

Оринський похитав головою. Він не хотів думати про неї. Останнього разу вони зустрічалися в її кабінеті, обговорюючи, як чинити у справі Шлезингерів. Тоді вона повністю проігнорувала його думку і зробила те, що вміла найкраще, — викликала землетрус.

Кордіан замислився, потім закрити макбук. Хилка ніколи не давала йому шансу проявити себе. З флегматичним Бухельтом він принаймні встигає узяти ініціативу.

Кордіан вийшов у коридор і попрямував до кімнати, що була відома як «Печера Маккарті». Він застав сухого схиленим над книгою, точно так само, як і сподівався.

— Борсук у себе? — запитав Оринський.

— Ти сам повинен знати, де твій покровитель.

— Ми не часто бачимося.

— М-м-м, — пробурмотів Кормак і поклав у книжку закладку. — Та й узагалі, ти ж не тому до мене прийшов, щоби спитати, де Лев.

— Ну, ні.

— Отож?

Кордіан підійшов до столу і подивився вниз на друга.

— Мені потрібно все, що у тебе є на цього цигана.

— Ось, будь ласка, — Кормак простягнув відкриту долоню і перевернув її догори дригом. — Ось скільки я маю. Бери, що хочеш.

— Не смійся з мене.

— Я не сміюся, — відповів колега, відкладаючи роман з потертою обкладинкою. — Я не отримав доручення розбиратися з ним.

— Ось саме отримуєш.

— Востаннє, коли я перевіряв, ти не сплатив мені за рахунком.

Оринський насупився і вичікувально подивився на співрозмовника. На мить запала тиша, яку порушило гучне зітхання сухого.

— Гаразд, — сказав він. — Я щось пошукаю.

— Постарайся, щоби було як треба.

— А як треба?

— Треба так, щоби не виникало питання про сплату поліса «Салюсом».

Кормак замислено кивнув головою. Помітна була тінь розчарування в його погляді, ніби друг очікував, що Кордіан керуватиметься бездоганними моральними заповідями, а не власними інтересами чи інтересами клієнта.

— Хочеш підняти пару пунктів у Борсука, га? — запитав сухий.

— Пункти? Ні, — відповів Оринський. — Хочу зробити так, щоб на його скорботному обличчі проступила задоволена, блаженна і широка посмішка, наче Бухельт викурих насправді добрий косяк.

Сухий знизав плечима.

— Не найгірший план, — підсумував.

Кордіан підійшов до дверей, узявся за клямку й озирнувся через плече.

— Знайди мені щось, що знищить цього хлопця, — додав уже на порозі.

3

Вул. Аргентинська, Саська Кемпа

Хилка прокинулася у своєму ліжку, що можна було вважати успіхом. Останнім часом, на її невимовне здивування, це траплялося все рідше й рідше. Минулий тиждень вона закінчила швидкоплинним знайомством з... Віктором? Вітольдом? Волтером? Валерою?

Із таким самим успіхом це міг бути Віргіній або Врочислав. Вона б його нізащо не впізнала.

Йоанна сповзла з ліжка і промасажувала собі скроні. Настав час підбити підсумки всього, що сталося за минулу добу. Пообідавши у «Street», вона поїхала додому, заскочивши по дорозі в алкомаркет. Потім сіла на диван з пляшкою текіли й увімкнула собі... Якийсь фільм.

Мабуть, це був «Драйв» Ніколаса Віндінга Рефна. Високоякісна, неспішна і депресивна картина, в якій знявся Раян Гослінг. Недоліком було те, що візуально актор дещо нагадував їй Кордіана.

Щоразу, коли вона думала про Зордона, заливала спогад хоча би маленьким ковтком текіли. Так це працювало. І цілком себе виправдовувало.

Хилка потягнулася й пішла до ванної кімнати. Вона уникала свого віддзеркалення, опускаючи погляд. Вмила лице, а потім пішла на кухню по знеболювальне. Воно лежало на столі, мало жовту етикетку з написом «Don Cruzado».

Раніше вона пила тільки «Сьєрру» з мексиканським сомбреро на кришечці, а з певного часу перейшла на пляшку із зображенням дона. Вплинуло те, що на семистах літрах Йоанна могла заощадити двадцять злотих. Враховуючи кількість її споживання, це були невелика вигода.

Вона відпила і потягнулася за телефоном. Останнім часом зранку знаходила в ньому все більше і більше сюрпризів. Текстові повідомлення, котрих вона не пам'ятала, дзвінки, яких не пригадувала, і навіть дивне, насправді тривожне селфі.

Здригнулася, побачивши, що сфотографувалася приблизно о третій годині ночі. Вона швидко видалила фото, намагаючись стерти з пам'яті образ себе у геть незадовільному стані.

Раптом у її руці завібрував телефон, а з динаміка пролунав гітарний риф. Хилка відчула, як голову пронизав імпульс болю десь за очима. Вона подивилася на дисплей, зітхнула, а потім провела пальцем по екрані.

— Ну, — сказала.

— Що «ну»? — буркнув абонент. — Я не знаю, як ти віталася зі своїми босами в «Железний і МакВей», але зі мною варто трохи чемніше.

— Я трохи чемна, — відповіла. — Я, врешті, підняла слухавку, так?

У відповідь — тиша. Йоанна зрозуміла, що їй слід трохи покращити свої стосунки з нинішнім босом, але важко було відчувати повагу до того, хто був власником кабінки для юридичних консультацій, а не великої юридичної фірми.

Не кажучи вже про юристку, яка сиділа в тій кабінці.

Хилка швидко відіграла од себе цю думку.

— Що таке, босе? — запитала, вдаючи примирливий тон.

— Що таке? — відповів керівник. — Краще ти скажи мені. Ти що, зовсім здуріла?

— У якому сенсі?

— У всіх можливих!

— Може бути, — зізналася вона собі під ніс. — Але я не дуже знаю, про що саме...

— Ти затигла нас у найглибше болото, яке коли-небудь бачила ця компанія, — звернувся до неї чоловік. — І якщо казати по правді, то не уявляю, як нас із нього витягти. Дозволь мені бути відвертим: я сподіваюся, що ти вмієш плавати в лайні. До того ж самотужки, бо я тобі не маю наміру нічим допомагати. А коли закінчиш цю справу, шукай собі нову...

— Яку справу? — запитала.

Перш ніж керівник устиг відреагувати, вона прибрала мобільний телефон від вуха й розгорнула журнал викликів. Бос вичитував її на повну, але динамік був налаштований занадто тихо, щоб вона його почула.

Йоанна переглянула номери. У період з першої до третьої години вона зробила кілька дзвінків. Спочатку на не збережений номер, потім кільком знайомим журналістам. Це мало не дуже добрий вигляд. І їй не треба було багато зусиль, щоби зв'язати все це воєдино.

— ...і повір, тільки-но дізнавшись, що ти це зробила, я відчув себе...

— Босе, — перебила вона його. — Я взялася за справу цього мачо?

— Що, будь ласка?

— Того волоцюги.

— Заради Бога, Хилко...

— Я маю на увазі того рома.

— Прекрасно знаю, кого ти маєш на увазі!

— То чому ж ви так налаштовані? — відповіла вона собі під ніс, тягнучись за пляшкою. — Я поставила просте запитання.

— Яке саме собою свідчить про твій психічний стан, — відповів керівник. — Так, ми представляємо пана Букано.

— Це його ім'я?

— Так, — пробурмотів бос.

Йоанна знову потерла скроні. На мить вона замислилася над тим, що її підштовхнуло зателефонувати цій людині та вирішити представляти її інтереси. Не було жодної причини, щоби вона мала це робити, а текіла не була нічому виправданням.

— Краще покінчити з цим якнайшвидше. Я не хочу жодних проблем.

— Звісно, звісно.

Керівник поклав слухавку, не попрощавшись. Хилка подивилася на телефон, на пляшку, а потім почала поглядом шукати склянку. Знайшла одну в спальні, на нічному столикові. Промивши її під проточною водою, поставила посудину на стіл і наповнила її вщерть.

У неї не було сьогодні чергування ні в «Аркадії», ні в інших торгових центрах. Насправді вона не пам'ятала свого розкладу, але шеф неодмінно про це згадав би. Сіла в крісло й увімкнула NSI. Сподівалася знайти стислий виклад усіх учорашніх подій, але в ранковій програмі обговорювали ідею ще одного безглузлого референдуму.

Стишила телевізор, ковтнула ще текіли і набрала номер, за яким телефонувала вночі.

— Так? — пролунав глибокий чоловічий голос. Ром не справляв враження людини у відчаї.

— Йоанна Хилка, адвокатське бюро... — почала юристка і спинилася. Буркнула: — Ми розмовляли вчора.

— Так.

Вона випросталася на стільці, не дуже розуміючи, з якого боку підійти до проблеми. Не мала великого досвіду боротьби з наслідками алкогольних пригод, їй завжди вдавалося їх уникати. Однак цього разу все було інакше.

— Я просто хотіла підтвердити, що... всі формальності були дотримані.

— Так, ви мені про це вже говорили.

— Ага.

— І ви мені пояснили, що договір про представництво не потрібно підписувати, що досить...

— Так, так, — перебила вона його. — Достатньо усної форми, а може бути й без неї.

Цієї миті в Хилки виникли сумніви. Вона уклала з цим чоловіком договір представництва? Якщо збиралася його захищати, вступають у гру відносини захисту — тому має бути доручення про захист. Про що вона думала?

— Ви впевнені, що йшлося саме про представництво? — запитала, ризикуючи бути висміяною.

— Ви самі на цьому неодноразово наголошували.

— Зрозуміло.

— Щось не так?

— Я просто хочу переконатися.

Букано на мить замовк.

— Переконалися?

— Гаразд, — відповіла вона. — Ми можемо зустрітися?

— Так, звичайно. Я буду в...

— Я хочу зустрітися негайно, — відрізала вона. — Чекаю вас за п'ятнадцять хвилин у «Саська Гемба».

— Прошу?

— У ресторані на Саській, 47. Встигнете?

— Ні, я боюся...

— Тоді поквартесь. Від мене це лише чотири хвилини пішки. А я не люблю довго чекати.

Вона поклала слухавку до того, як клієнт устиг відповісти. Відкинулася на спинку стільця і на мить заплющила очі. Раптом у неї запаморочилося в голові, і вона була змушена розімкнути повіки. Почекавши хвилинку, підняла склянку й пішла на кухню.

Налила трохи гранатового соку, додала два кубики льоду, розмішала і випила.

Підписання договору представництва могло свідчити лише про одне — вона чомусь мала намір представляти цю людину в цивільному судочинстві, але не у кримінальному. Почала роздумувати, що могло спонукати її до цього, але в глибині душі знала, що є лише одна можливість.

Вона хотіла комусь помститися.

Йоанна прийшла до тям лише за пів години. Вона неквапливо рухалася вниз, перетнула Аргентинську вулицю, а потім попрямувала до «Саської Гемби». Припускала, що циганові знадобиться щонайменше кількадесят хвилин, аби добратися з Урсуса, Рембертова, Білоленки чи де він мешкав. Букано, проте, вже чекав за столом. Він підвівся, коли Йоанна увійшла до ресторану, а потім злегка вклонився.

Циган виглядав так само добре, як і говорив. Тримався непогано, хоча юристка побачила в його очах глибокий смуток.

«Байдуже», — прокоментувала подумки. Вона приїхала сюди, щоб отримати відповіді, а не втішати цю людину.

— Чи було у них страхування життя? — запитала замість привітання.

Не встиг він відповісти, як вона зайняла місце навпроти й кивнула офіціантові.

— Ви вже запитували про це раніше.

— І що ви відповіли?

— Що так, моя дочка і дружина...

— Який страховик?

— «Салюс».

Йоанна на мить завмерла. Отже, це була причина, чому вона взялася за цю справу. Повинна була цього сподіватися. Того ж моменту біля неї постав офіціант.

— Як завжди? — він запитав.

— Ні. Сьогодні крем із зеленого горошку з м'ятою. І краще, щоби цей горох був органічний, бо я на дієті, яка не допускає будь-яких синтетичних добавок.

Чоловік скоса глянув на неї, а потім буркнув:

— Тобто, свинячий гуляш?

— Так.

Офіціант кивнув на знак згоди і перевів погляд на Букано.

— А для вас?

— Якийсь циганський делікатес, — виручила його Хилка. — Можливо, невинних дітей або мацу?

— Я думаю, що це єврейське...

— Байдуже, — відрізала юристка. — Дайте йому що завгодно. Хай буде гуляш.

Ром не протестував, тому офіціант прийняв замовлення й пішов у бік кухні. Йоанна подивилася на нового клієнта і схрестила руки на столі.

— Як вас звати? — запитала.

— Букано.

— Я маю на увазі офіційне ім'я.

— Роберт Хорват.

— Звучить набагато краще, — оцінила вона. — Навіщо вам ці циганські імена?

— Це традиція. Набагато глибша, ніж звичай приймати офіційні...

Хилка підняла руку, тож співрозмовник змовк.

— Ні, — сказала. — Втім, мене це не цікавить.

Зупинивши погляд на чомусь удаліні, Букано дещо спантеличено роззирнувся навколо.

— То чому б нам не перейти до суті? — запитав.

Вона не мала наміру цього робити. Довідалася все, що її цікавило на цьому етапі. Судячи з усього, добряче напідпитку вона вирішила, що кине рукавичку юридичній фірмі «Железний і МакВей». Справа рома була для цього ідеальною — фірма стала би захисницею олігархічних інтересів, а вона — апологетом пригноблених.

Таку можливість Хилка не могла втратити. Принаймні, коли була п'яною.

Однак вона уважала, що зв'язалася зі своїм клієнтом з іншого приводу. Зателефонувавши йому вночі, не могла знати, хто представляв інтереси страховика. Вона дізналася про це тільки під час розмови.

Що нею рухало? Співчуття? У неї ніколи не було ніяких позитивних почуттів щодо циган, а навіть навпаки. Судячи з усього, алкоголь запаморочив їй голову.

— Ви мене чуєте?

Вона кілька разів кліпнула і зрозуміла, що два гуляші уже є на столі. Офіціант додав до її страви коктейль. Вона випила половину одним ковтком, а потім подивилася на клієнта.

— Чую, чую, — відповіла. — Мені просто цікаво, в якому глибокому болоті ви опинилися.

Ром підняв брови і випростався.

— Маю на увазі, що я не беру до уваги факту втрати сім'ї, — пояснила вона. — До речі, співчуваю.

Він кивнув, створивши враження, що замислився, чи правильно вчинив, обравши цього адвоката для свого представництва в суді.

— Але... ви знаєте, — додала вона, вказуючи на нього рукою.

— Що?

— Ви ж циган.

— Прощу?

— Ви відразу виглядаєте винним.

— Винним? — він похлинувся, відсунувши тарілку. — Ви припускаєте, що...

— Я ні на що не натякаю, — спокійно заявила вона. — Але це буде зроблено стороною звинувачення, я вас запевняю. Якщо, звичайно, хтось інший не залишив свій чіткий підпис на місці злочину.

Вона бачила, як чоловік поступово блідне. Ймовірно, його турбувала не така перспектива, а радше згадка про місце, де він утратив дружину і доньку. Хилка подивилася на рома й помітила, що очі в нього скляні. Не від сліз — він, напевно, вже всі сльози виплакав. Ні, це були типові горілчані відблиски.

«Не дивно», — вирішила вона. Так чи інакше, чоловік при першій же зустрічі не зробив Йоанні зауваження, що від неї тхне алкоголем. А якщо він цього не зробив, то, напевно, сам був напідпитку. Хилка на його місці не випускала би з рук пляшку.

— Байдуже, — сказала вона. — Я представляю вас у справі, яку розглядатимуть у порядку цивільного судочинства.

Він виглядав розгубленим, але не втрачав контролю над своїми думками. Був зосереджений. Можливо, ситуація змушувала його до цього. Можливо, щоб не з'їхати з глузду, йому довелося сконцентрувати всю свою увагу на її словах, не дозволяючи собі усвідомити того, що насправді сталося.

— Зрозуміло? — запитала вона.

— Так, так, звичайно... Я тільки одного не розумію.

— Чого?

— Чому ви такі впевнені, що хтось подасть позов проти мене?

Хилка посміхнулася собі під ніс.

— Бо я дуже добре знаю юристів, які представляють інтереси «Салюсу», — відповіла вона, а потім встромила виделку в шматок м'яса. — Але найбільше мене цікавить, яким дивом циганська сім'я купила поліс страхування життя в цій компанії.

Букано зглитнув.

4

«Скайлайт», вул. Золота

Кордіан постукав до кабінету патрона і почекав хвилину. Лев Бухельт ніколи просто так нікого не впускав. Він підходив до дверей,

прочиняв їх і лише після цього запрошував гостя всередину.

— Заходьте, — пробурмотів.

Що ж, усе колись буває вперше, подумав Оринський. Він увійшов до кабінету і кивнув старшому чоловікові за письмовим столом. На двадцять другому поверсі адміністративної будівлі «Скайлайт» його називали «відлюдьком», але це було певним применшенням. Літній юрист був більше схожий на борсука.

Його незмінно похмуре обличчя навіювало не меланхолію, а глибоку скорботу. Власне, Кордіана це трохи дивувало. Бухельт мав усе, що може бажати людина його віку — невеликий статок у Відкритому пенсійному фонді, непоганий соціальний пакет, пристойну квартиру і майже постійний потік готівки. До того ж, ніхто на роботі йому не дорікав, бо всі розуміли, що частина прибуткових клієнтів піде зі «Железний і МакВей» того ж дня, коли Лев вийде на пенсію.

— А, це ти, парубче.

Це звертання було лише краплею в морі того, що дратувало Оринського. Проте він усміхнувся і сів на місце перед столом.

— Що тебе привело? — запитав Бухельт.

— Учорашні події.

Невиразне обличчя покровителя стало ще безбарвнішим.

За мить він примружив очі, і зморшки навколо ще більше проявилися. Нагадував зморщеного Клінта Іствуда, але на добрих десять кілограмів важчого.

— А конкретно? — пробурмотів Лев.

— «Салюс» і поліс цих жертв із Урсуса.

Коли до нього приставили Оринського, він розцінив це як щигель... ні, насправді не щигель, а клеймо. Наскільки відомо, Лев ніколи не мав жодних асистентів. Він володів широкими знаннями в економічних справах, але явно не бажав ними ділитися.

— Так... — нарешті він включився у розмову. — Сума насправду велика.

Невиразна відповідь була, мабуть, рекордною за кількістю слів з-поміж тих, які Кордіан почув від покровителя під час однієї розмови. Очевидно, що йому вдалося привернути його увагу.

— Чи можу я дізнатися конкретну суму? — запитав Оринський.

Бухельт пробурмотів щось нерозбірливе.

— Двісті тисяч? — підказав помічник.

— Більше.

— П'ятсот?

Лев майже непомітно похитав головою.

— Сімсот?

— Мільйон, парубче.

— Мільйон злотих? — випалив Кордіан. — Адже це... це циганська сім'я.

— Не мені судити, хто, що і в якому обсязі страхує.

Звісно. Його завдання полягало в тому, щоби врозріз із початковим контрактом «Салюс» мав можливість ухилитися від сплати повної суми. В даному випадку вони, безумовно, сподівалися на те, що вдасться урвати добрих пів мільйона, а може, й більше, залежно від того, якими насправді були страхові внески.

— Це великі гроші.

— Саме так, — зауважив Лев і запитально подивився на свого підопічного. — Але скажи, з чим ти прийшов до мене?

Оринський перевів подих і злегка знітився. У нього була можливість по-справжньому проявити себе. Якщо був хтось на фірмі, хто не знав, що вся найкорисніша інформація приходила від Кормака, то це був Борсук. Він буде переконаний, що Кордіан сам знайшов відомості, які збирався йому переказати.

Це було би трохи несправедливо, якби не той факт, що сухий насправді не переймався думкою інших. До того ж, йому все сходило з рук — він заробляв більше, ніж багато інших працівників, які не тільки закінчили юридичний факультет, а й пройшли стажування.

Оринський пригостить його пивом, і квит.

— Слідів причетності третіх осіб на місці події не виявлено, — почав він, намагаючись зберігати спокій.

Лев подивився на нього з мінімальною цікавістю.

— Я маю на увазі, що обидві жертви були зґвалтовані, а на трупі знайшли лише сліди ДНК Роберта Хорвата. Так само і на прилеглий до залізничі території. Усе вказує на те, що...

Бухельт піднявся з крісла. Кордіан уперше побачив, що його шеф зробив такий енергійний рух.

— Це достовірна інформація? — запитав старий.

— Так.

— Наскільки?

— Настільки, що я вирішив прийти з нею до вас, — запевнив Оринський.

Лев замислився лише на мить. Одразу ж потягнувся до телефона і дав вказівку Анці з приймальні негайно зв'язатися з представниками компанії «Салюс» та домовитися про зустріч у ресторані в Конгрес-центрі.

Кордіан з ностальгією подумав про те, що Хилка зустрілася б зі своїм найкращим клієнтом радше через дорогу в «Hard Rock Cafe».

— Дякую, — підсумував Бухельт і поклав слухавку. Він підняв очі на Оринського, все ще стоячи. — І тобі також, парубче.

— Нема жодних проблем.

Старий юрист урешті вгамувався.

— Маєш ще якусь інформацію?

— Ні, але вважаю, що цього достатньо, аби задовольнити клієнта.

— О, звичайно. Це ситуація, якої годі було сподіватися.

Кордіан кивнув, намагаючись не подати виду, наче він надто задоволений собою.

— Напевно, в такій ситуації це лише питання часу, коли прокуратура висуне йому звинувачення і вся легітимність поліса буде поставлена під сумнів.

— Звичайно, звичайно.

— По суті, все за нас роблять у кримінальних провадженнях. Цивільне буде лише вишенькою на торті. Чи точніше — останнім свистом леза гільйотини.

— Угу...

— Може, навіть не варто його ініціювати?

Поступово Бухельт відповідав дедалі менш рішуче, поки нарешті не замовк зовсім. Судячи з усього, він не мав наміру обговорювати з асистентом свою справу, тим самим давши зрозуміти, що не було жодної можливості вести її разом.

Кордіан почекав ще мить, після чого усвідомив, що його не вигнали з кабінету лише тому, що по той бік столу сиділа культурна людина. Хилка давно би його звідти поперла.

Він підвівся, посміхнувся і вийшов з кабінету свого покровителя.

Пройшов коридором і, дійшовши до «Печери Маккарті», без стуку зайшов усередину. Кормак ліниво відірвав погляд од книжки.

— Обов'язково так, без попередження? — пробурмотів.

— І треба постійно читати? Інші зі шкіри лізуть, працюючи, а ти...

— І я теж. Тільки ефективніше.

— Звісно.

— І тому в мене залишається час на читання, — він заклав книжку й відставив її на стіл. — А тепер скажи мені, мій юний падаване, як все відбулося?

— Це неадекватне порівняння.

— Нічого страшного, — відповів Кормак, виставляючи ноги на стіл.

— Борсук був вражений? Зворушився? Чи видихнув зі свистом? Чи розплющив він очі ширше? Опиши мені реакцію цієї особливої істоти.

— Мені здалося, що «Борсук» більше пасує.

— Га?

— Прізвисько «Борсук». Відлюдько — це ще м'яко сказано.

— Лев... Борсук... Я не знаю, це не звучить надто зоологічно, — зізнався сухий. — Але ти справив на нього враження чи ні?

— Так, — відповів Оринський, закинувши ногу на ногу з іншого боку стола. — Настільки, що він одразу ж призначив зустріч із людьми зі «Салюсу». І навіть вибовкав суму полісу.

— Мільйон.

— Звідки...?

Кормак посміхнувся і махнув рукою.

— У будь-якому випадку я не хочу цього знати, — додав Кордіан. — І попри все, Бухельт не візьме мене у цю справу.

— Ти чекав чогось іншого?

— Сам не знаю, — зізнався Оринський. — Я думав, що він візьме мене хоча би на цю зустріч.

Кормак обернув книгу на столі, потім повільно підняв погляд. У його очах зясніло прозріння.

— Ти гидкий сучий син, — сказав він з повагою. — Ти робиш це, щоб забрати в нього «Салюс».

— За жодних обставин.

— Але це очевидно! Хилка у штанах!

— Відчепися.

— Тоді якось запереч.

— Я це й роблю.

— Витріщається на мене, як сорока на мошку. Так роблять брехуни, Зордоне. Вони не відводять очей од співрозмовника, аби справити враження, що...

— Яка сорока?

— Це приказка. Мошка — це комаха.

— Я ніколи не чув.

Сухий пирхнув і спрямував погляд на двері.

— Саме тому ти приходиш у «Печеру Маккарті». Тут можна отримати змогу довчитися.

— Звісно.

— А ще й висповідатися, — додав Кормак, по-вовчому дивлячись на співрозмовника. — Тож давай, синку, розкажи мені про свій підступний план захоплення «Салюсу».

— Нема ніякого хитрого плану.

— І все ж ти збираєшся його забрати.

— Не забрати, а залишити, коли Борсук піде на пенсію.

— Невже ми повинні його так називати?

— Так.

— Гаразд. І в цьому випадку це звучить так, ніби ти хотів зробити послугу компанії?

— Так, — підтвердив Кордіан з упевненістю.

— Усім відомо, що тільки-но Лев піде, «Салюс» перейде до «Дентонса». Я хотів не допустити цього, зберегти спадкоємність представництва.

— Звісно.

— У будь-якому разі, його вже нема, — підсумував Оринський, знову закинувши ноги на стіл. — Бухельт подасть цивільний позов, який потім призупинять до завершення кримінального провадження, і врешті-решт уважатимуть, що вирок у кримінальному суді безпосередньо впливає на справу, й усе закінчиться на ура. Цей ром сяде в тюрму, а «Салюс» не заплатить ані копійки.

Кормак мовчав, дивлячись у стелю.

— Щось не так? — запитав Кордіан.

— Ні. Я просто думаю про те, що вони знайшли на місці.

— І що вони знайшли?

— Я не знаю. Ніхто з моїх... друзів-поліціантів не хоче це коментувати. Але, судячи з усього, там була справжня різанина. Циган згвалтував обох, розправився з тілами, а потім його бачили в торговому центрі. Він ходив по крамницях так, ніби нічого не сталося.

Оринський кивнув. До цього часу він уже встиг звикнути до усвідомлення того, що дегенератів у світі більше, ніж вважав перед тим, як почав працювати в «Железний і МакВей». Поки вони залишалися майже анонімними, все було гаразд. Проблеми починалися тоді, коли треба було представляти інтереси такої особи.

У цьому випадку Кордіан, на щастя, виявився з правильного боку барикади. Він щиро співчував кожному, хто опинився по той бік.

5

Вул. Саська, Саська Кемпа

Хилка мовчала, чекаючи відповіді клієнта. Вона знала, що витягнути з нього інформацію щодо полісу буде непросто, але його мовчання тривало занадто довго.

— Ну що ж, — підганяючи його, мовила. — Якщо ви не скажете мені, як так сталося, що румуни настільки високо цінували своє життя, що застрахували його на...

— Перепрошую?

Йоанна знизала плечима.

— Не так часто буває, що цигани мають якесь страхування, — пояснила вона. — Не кажучи вже про поліс страхування життя. Це вкрай підозріло й відгонить бозна-чим, особливо враховуючи обставини, пане Тукан.

— Мене звать Букано.

— Та сама фігня.

— І я не румун, — додав він, ніби не почувши того, що сказала Йоанна.

— Ні? Я завжди думала, що ви походите звідти.

Він похитав головою, не дивлячись на неї. Перевів подих і тільки тепер зрозумів, що його гуляш остигає. Узяв невеликий шматок м'яса і

поклав до рота. Несвідомо жував, дивлячись кудись удалину. Йоанна вирішила не підганяти його. Якщо це він убив своїх близьких, таке було би нерозумно з її боку. Якби він цього не зробив, то мав би повне право переживати таке потрясіння.

Так чи інакше, вона терпляче чекала, поки він жував шматочок. Потім відклав виделку, ніби втратив апетит.

— Це один зі стереотипів, який спричиняє те, як до нас ставляться, — сказав урешті. — Ніхто не розуміє, звідки взялися роми.

— Навіть ви самі?

Він безпорадно похитав головою.

— Ні. Ми це прекрасно знаємо, — сказав він. — Ми походимо з Індії. І якщо хтось про це знає і трохи розуміється в історії цієї країни, той також розуміє кастовий поділ у нашій діаспорі.

Хилка щось буркнула собі під ніс. Вона не особливо цікавилася циганською історією, але сподівалася, що клієнт таким чином трохи розкриється і нарешті перейде до суті. На її думку, роми вешталися по всьому світу на своїх різнокольорових возах, самі не пам'ятаючи, звідки вирушило їхнє перше покоління. Але вона ніколи особливо не заглиблювалася в цю тему.

— У дванадцятому столітті араби вторглися в Індію, — продовжив Букано. — Вони вигнали нас звідти і...

— Можете трохи коротше? І так до двадцятого століття?

— Так почалася наша кочова культура, — додав дещо роздратовано. — Однак із давніми кастовими звичаями. Саме тому тепер існує багато груп ромів, які відрізняються одна від одної більше, ніж ви можете собі уявити. В Польщі є роми бергітка, ловари, калдераша, польські роми і...

— Зрозуміло, — перебила його. — Тобто не Румунія.

— Ми прибули до Румунії після вигнання з Індії. Ми жили там у рабстві чотириста років, але це однозначно ніколи не була наша країна. У деяких людей виникає така асоціація, бо ми були там ув'язнені дуже довго. І через це донині ромська меншина налічує в Румунії два мільйони.

— Неймовірно, — відповіла Йоанна знову собі під ніс.

— Але у нас нема країни, — продовжив Букано, взявши ще шматок гуляшу. — Ми перебуваємо в постійній мандрівці, хоча ми такий

самий народ, як поляки чи німці. У нас є прапор, у нас є гімн, історія...

— Ну не знаю.

Роберт зміряв її поглядом.

— Я маю на увазі, що ви не завжди блукаєте, — з'ясувала Хилка. — Ви будете свої палаци й осідаєте у містах.

— І як ви думаєте, чому це так?

Вона надула губи. Якщо досі приділяла цьому питанню хоч якусь увагу, то лише в роздумах про те, як виселити їх усіх до Румунії.

— У шістдесят четвертому комуністична влада ПНР видала указ, забороняючи нам надалі кочувати, — сказав Букано. — Ми повинні були оселитися там, де стояли табором. Наші вози тоді зупинилися назавжди.

— Звучить меланхолійно, — буркнула юристка. — Але насправді це не так. Мені все одно. Перейдемо до справи?

— Так.

— Звідки ж поліс?

Вона уважно спостерігала за виразом його обличчя, але воно мало що видавало. У ньому проглядалася, безумовно, тінь жалю. Однак не було підстави стверджувати, винен він чи ні. Чоловік не був схожий на людину, яка би згвалтувала свою доньку і дружину, а потім позвірячому вбила їх. Однак Хилка з досвіду знала, що ці непомітні — найгірші.

— Щоб ви зрозуміли, мушу окреслити ширшу перспективу.

— Це обов'язково?

— Боюся, що так.

Він не говорив як ром і поведився так, як ніхто з тих, з ким їй доводилося мати справу. Дивився з повагою прямо в очі співрозмовниці й не ставився до неї, наче до ворога.

— Моя дружина не була ромні, — сказав.

— Га?

— Ромні. Ромською жінкою.

— Ромкою.

— Не ромкою... це образливе слово, — тихо відповів. — Я не знаю, чому воно вкоренилося у вашій мові.

— Байдуже, — обірвала його Хилка. — Вона була полькою?

— Так. Ми познайомилися п'ятнадцять років тому, цілком випадково... хоча насправді, можливо, це була не випадковість, а те, що повинно було статися. Я йшов уночі вулицею Маривільською, неподалік од Віленського вокзалу. Вона чекала нічний автобус на зупинці, до неї підійшли двоє хлопців і почали чіплятися. Зазвичай я ігнорував такі ситуації, бо яке мені діло до того, що роблять ці гади...

— Гади?

— Чужі. Не-роми.

— Гаразд. А цього разу було інакше?

— Із якоїсь причини так, — сказав Букано. — Я окинув поглядом тих трьох, коли проходив мимо. Якась сила хотіла, щоби дівчина випадково подивилася на мене. В її очах було щось таке, що змусило мене зупинитися і...

— І ви дали їм по морді, а жінку врятували.

Хорват уже відкрив рота, щоби продовжити, але Хилка не дала йому такої можливості.

— Як звали дружину?

— Патріція. Вона походила з... вона походила із заможної сім'ї, тож можете уявити, що легко нам не було.

— Можу уявити.

— Після цієї зустрічі на вокзалі ми почали зустрічатися... спочатку без зобов'язань, але за кілька тижнів зрозуміли, що шукаємо будь-який привід побути хоч якусь мить разом. Це було непросто, але не думаю, що ви мене зрозумієте.

— Я розумію. Її сім'я...

— Ні, — заперечив він. — Вона походила зі звичайної, хоча й багатой польської сім'ї. За нею ніхто не стежив двадцять чотири години на добу, вона могла зустрічатися з ким завгодно. У моєму випадку було інакше.

— Тобто?

Букано зітхнув і поклав столове начиння. Відсунув тарілку й потер чоло.

— Я недоторканий ром.

— Що?

— Не що, а хто, — виправив. — Хоча, можливо, мене тепер навіть так не можна назвати.

— Я не розумію, — відповіла Йоанна і промасажувала лоб.

Вона хотіла би випити ще, але не бажала перебрати перед клієнтом. Тим більше, було ще до полудня.

— Поясніте мені, про що йдеться?

Він кивнув, хоча вона бачила, що йому не хотілося повертатися до цієї теми.

— Мене вигнали, — повідомив він. — Я, по суті, гад, не можу підтримувати зв'язок зі своєю сім'єю.

— Бо ви одружилися з полькою?

— Не зовсім... Я маю на увазі, що це так не працює.

— Як тоді?

Букано подивився на меню, яке офіціант залишив на столі. Хилка відчула, що виникла тінь шансу хоча би зволожити рот черговим дрінком.

— Хочете чогось? — запитала вона. — У них тут хороша текіла «Санрайз». Чотирнадцять злотих.

— Охоче.

Вона покликала офіціанта, і той швидко побіг за напоєм. Зробивши ковток, Хилка відчула, як тепло поширилося стравоходом, а згодом у шлунку. Видихнула з полегшенням, ніби з її плечей звалився тягар усього світу.

Подивилася на клієнта. Те, як він говорив про Патрицію, змушувало думати, що він справді її кохає. А якщо це було так, то, можливо, був шанс, що він не винен. Але в такому випадку Йоанна втягнула би себе в особливо брудну справу. Там, де є цигани, ніколи не буває нічого доброго. Вона знала це з практики.

— То як воно з цими шлюбами? — запитала.

— Ми можемо одружуватись, але наш партнер повинен оциганитися.

— Тобто?

— Можна стати манусом... тобто людиною, яка дотримується правил романіпен, нашого кодексу поведінки.

— Патриція не зробила цього?

— Ні, — відповів, опустивши погляд. — Вона не могла, бо працювала акушеркою в лікарні.

— І що в цьому поганого?

— Контакт із такими людьми заборонений.

— Чому?

— Бо вони супроводжують нечистий акт народження, — різко відповів Букано. — Якщо хтось із нас вступає з ними в контакт, то це призводить до осквернення. Він сам стає нечистим. До цієї групи належать і адвокати.

Хилка посміхнулася й відпила текіли.

— Справді?

— Так, тому що ви задіяні в судовому процесі. А всі суди мають відбуватися у закритій спільноті. Роми можуть судити тільки ромів.

— Зручно.

— Це є наслідком традиції, — відповів він, також піднявши келих.

Йоанна відкинулася на спинку стільця і поправила піджак.

— Отже, сім'я вас ненавидить, — зауважила вона.

— Можна сказати і так.

— Вам погрожували?

— І не раз, — відповів він. — І не тільки вони. Треба розуміти, що стосунки між польською жінкою і ромським чоловіком — не найпростіші, особливо якщо полька справді забезпечена, має багато друзів і багато залицяльників. А Патриція була саме такою...

Хилка нахилилася й нахмурила брови. Починали переходити до конкретики.

— Скільки було погроз? — запитала.

— Усі ці роки? Досить багато. Було й інше, більше ніж погрози.

— На вас хтось нападав?

— Не раз і не два. Мені поставили місток на зуби, я ходив у гіпсі, маю з десяток швів... Це було нелегко, знаєте, — він одним ковтком спорожнив свій келих, і Йоанна відразу ж замовила ще одну порцію. Вона подивилася на нього і помітила вираз глибокого болю на чоловіковому обличчі. Якщо він говорив правду, то життя дало небораці на горіхи. Особливо з огляду на те, як закінчився його шлюб.

— Тому ви оформили поліси?

— Ні, — відповів, коли офіціант приніс ще одну текілу. — За них заплатили мої родичі, у них є достатньо грошей...

— Це незвичне рішення.

— Так, — зізнався він. — Були вимушені обставини. Сім'я Патриції не хотіла погодитися на жодну іншу форму надання їй грошей. Їй... чи

то пак нашій доньці. Поліси були єдиним варіантом. Її навіть позбавили спадщини.

— Точніше, викреслили із заповіту. Позбавлення права на спадщину — це інша процедура, пов'язана з позбавленням виплати.

— Перепрошую?

— Несуттєво, — відповіла Хилка. — На яку ж суму був оформлений поліс?

— Мільйон злотих.

Йоанна застигла з текілою в руці. Нечасто страхували життя на таку суму. На практиці найчастіше укладали контракти на кілька сотень тисяч, але ця ситуація була справді винятковою. Сім'я хотіла застрахувати дитину на випадок, якби щось трапилося з її батьками, і водночас не мала наміру давати їм що-небудь безпосередньо. Лише не врахували того, що кінцевим бенефіціаром може стати також Букано.

— Гарзд, — озвалася юристка. — Тож у вас був мотив.

— Я? Але...

— Не прикидайтеся дурником. Бачу, що ви розумака... Ром. Вам добре відомо, що звинувачення спочатку націлиться на чоловіка, а потім почнуть шукати інших підозрюваних.

— Це... це було б абсурдно.

— Гарне зауваження. Ці слова мають бути викарбувані як лозунг на суді на Раковецькій, — відповіла Хилка, а потім відхаркнула, осушила свій келих і грюкнула ним до столу. Підвелася й озирнулася.

— Що ви робите?

— Я дізналася все, що хотіла знати, — заявила вона. — І навіть набагато більше.

— Але...

— Настала пора діяти.

— Просто...

— Потім я надішлю вам доручення на захист у кримінальному процесі, — додала вона. — Ви щойно отримали найкращого в місті адвоката.

— Однак...

— Ви платите за вечерю і текілу. До побачення, — додала вона, після чого рвучко попрямувала до виходу.

Хилка не змогла сказати, чи поводитися б так само, будучи тверезою. Прийняла рішення імпульсивно, хоч у глибині душі усвідомлювала, що коли їй довелося представляти цю людину в цивільному суді, було би доречно захищати її і в кримінальному процесі.

Вийшла з ресторану й озирнулася. Пора побачити труп, подумала вона.

6

Кабінет Оринського, 21 поверх «Скайлайту»

Кордіан ознайомився з повідомленнями ЗМІ й із задоволенням виявив, що цькування чоловіка-рома вже почалося. Тільки-но з'ясували, що його дружина є громадянкою Польщі, інтернет вибухнув коментарями. Як завжди, найбільше їх було на Onet.

Після цього все пішло точно так само, як і в будь-якій іншій справі. Спочатку хвиля анонімної ненависті під статтями, потім упереджені тексти в новинних службах і, нарешті, звинувальні коментарі на телебаченні. Зростатиме соціальний тиск, який розчавить Букано, перш ніж він зможе навіть подумати про виплату копійки за своїм полісом.

І тоді ром сяде у в'язницю. За звіряче вбивство дружини та доньки він отримає двадцять п'ять років або довічне ув'язнення, залежно від того, якого суддю одержить і наскільки добре спрацює прокурор.

Оринський сподівався на максимальний термін покарання. Таких дегенератів не можна випускати на волю. Ресоціалізація суперечила їхній природі.

Він перестав про це думати, коли у двері постукали.

— Прошу! — гукнув.

Коли Лев Бухельт зайшов усередину, Кордіан одразу ж підвівся і машинально поправив краватку. Вперше так сталося, що керівник відвідав його маленький кабінет.

— Доброго ранку, пане, — вигукнув він, хоча вони бачилися не більше двох, може, трьох годин тому. Борсук щось пробурмотів собі під ніс і став перед столом. Він дивився на асистента зверху вниз, злегка нахиливши голову.

— Добра робота, парубче, — сказав.

— Дякую.

— Я зустрівся з представником компанії «Салюс». Вони дуже задоволені.

— Я дуже радий.

— Вони хотіли б зустрітися з вами за наступної нагоди.

Оринському було важко стримати порив ентузіазму. Йому хотілося розвести руки, кричати, навіть плескати в долоні. Проте він лише злегка усміхнувся, відклавши святкування на потім.

— Із задоволенням, — сказав.

Лев відсунув стілець і повільно опустився на нього. Тоді поклав ногу на ногу, схрестив руки на коліні й неквапливо обвів поглядом кабінет асистента.

— А це означає, що ви будете працювати разом зі мною над цією справою, — проголосив Бухельт.

Важко сказати, чи це була його ініціатива, чи це клієнт попросив про участь молодого юриста, який зумів так швидко отримати таку важливу для справи інформацію. Обличчя Бухельта нічого не видавало. Він наче і не пишався своїм протезе, і водночас йому не було прикро від того, що цього разу «Салюс» вимагав тандему. Він був стовідсотково незворушним. Він був Борсуком.

— Так... — почав він, а потім відкашлявся. — Я вже говорив з Артуром на цю тему. Він каже, що заперечень не має.

Желязний не особливо цікавився долею Кордіана, тому, ймовірно, навіть якби були якісь «протипоказання», він би про них не знав.

— Але якщо перейти до суті... — продовжив Лев. — Наш клієнт хотів би, щоби справа була завершена якнайшвидше. Не надаючи зайвого розголосу цій непростій ситуації.

— Непростій?

Бухельт повільно кивнув.

— Ніхто не хоче, щоб його публічно асоціювали з циганами, чи не так? — запитав Лев.

Оринський насправді був би радий вступити у полеміку, але вирішив, що вона ні до чого доброго не приведе. Навпроти нього не було Хилки, яка цінувала гострі суперечки. А ця людина очікувала

радше покірності та слухняності, тож будь-яка дискусія була небажаною.

— Засоби масової інформації не потрібні, — додав Бухельт. — Так чи інакше, справа очевидна.

— Як те, що два плюс два — чотири.

— Річ ось у чім. Циган виглядає винним, навіть якщо проігнорувати докази, про які ви нам повідомили.

Кордіан не мав наміру з цим сперечатися. Всі були невинними, поки суд не вирішить інакше, але у випадку з ромами було важко залишатися об'єктивним. Ішлося навіть не про можливі расові упередження, а про статистику.

У Польщі, на жаль, вона була мізерною. Облік затриманих і засуджених за національною ознакою не вели. В інших же країнах право на недоторканність приватного життя на цю сферу не поширюється — і там, як свідчить статистика, роми опиняються за ґратами в кілька десятків разів частіше, ніж корінні жителі країни.

Окрім того, важко було заплющити очі на той факт, що з двадцяти тисяч польських ромів близько вісімдесяти відсотків є економічно неактивними, а отже, мають щонайменше сумнівні джерела доходів. Лише триста отримали вищу освіту. Двоє мали науковий ступінь доктора наук. Якщо існує кореляція між освітою та злочинністю, то висновок напрошується сам собою.

Усе це означало, що Букано вже міг задаватися питанням, як він буде виживати у в'язниці. У його випадку вистачило б і хитких доказів, натомість сторона звинувачення мала на нього обширний наклеп.

З іншого боку, Кордіан згадав слова Жана Ріго. Цей легендарний французький письменник якось сказав, що є три види брехні: прогноз погоди, дипломатичне комюніке і статистика. Якщо він не помилився з цим третім, можливо, ром матиме шанс.

— Парубче?

Оринський подивився на патрона, розуміючи, що той чогось від нього чекає. Він підняв брови.

— Вам усе зрозуміло? — запитав Лев.

— Так. Це має бути зроблено швидко і без розголосу. Стандартно.

— Стандартно для інших, — пробурмотів Бухельт.

— Перепрошую?

— Усе, до чого ви беретеся, набуває... досить великого розголосу.

— Не все, — заперечив Кордіан. — І до того ж, зазвичай, це Хилка...

— Не хочу про неї чути.

— Звичайно, — відразу ж відповів Оринський і злегка звів руками.

— Я просто хотів сказати: ви можете бути впевнені, що я вирішу цю справу спокійно.

— Чудово.

Кордіан мовчав, чекаючи вказівок. Якби Йоанна сиділа навпроти нього, він би отримав цих вказівок забагато. Борсук, однак, мовчав, і це створювало гнітюче враження.

Через деякий час Оринському стало незручно від тиші, що панувала навколо. Однак Бухельт заговорив лише тоді, коли асистент почав повільно переглядати новини в інтернеті.

— Ми не допустимо розгляду справи в цивільному суді, — заявив Лев.

— Ні?

— Якщо прокуратура покvapиться, то все буде вирішено в рамках кримінального провадження, і нашому клієнтові не доведеться ні про що турбуватися. Справа перетвориться на формальність.

Кордіан потребував якийсь час на роздуми про взаємозалежність кримінальних та цивільних вироків. Керівник, однак, не дав йому шансу. Він, очевидно, вже прийняв остаточне рішення.

— Скільки часу знадобиться фахівцям для проведення ДНК-тесту? — запитав керівник. — Я маю на увазі... Маю на увазі формальну сторону, а не твої неофіційні висновки.

— Три дні.

— У такому випадку, за цей час пан Букано не зможе звернутися за виплатою поліса.

— Уважаю, що він навіть не буде про це думати.

— Ні?

— Звісно, ні. Інакше склалося б однозначне враження, що він винен. І що він убив свою сім'ю, аби швидко отримати страхівку.

Хилка вважала, що їй необхідно негайно подати заяву на виплату страхового поліса. Вона знала: якщо зволікатиме, то можуть виникнути проблеми в цивільному процесі. Усе залежало від того, якими доказами володіє сторона звинувачення і як швидко вона має намір діяти.

Йоанна залишила штаб-квартиру «Салюсу» задоволеною. Ніхто не створював жодних проблем, була розпочата формальна процедура. Тепер уже ніхто не зможе замести справу під килим. Зрештою, це мало що змінило, бо фірма боротиметься до останньої краплі крові, але принаймні вона буде в полі зору громадськості.

Перше, що вони зроблять, — надішлють автоматичну відмову в задоволенні заяви. Так було і в цій, і в інших страхових компаніях — працівники зрідка читали надіслані листи, вони відправляли їх одразу до відділу, який займався їх відхиленням. При цьому не має значення, чи допомога справді повинна бути виплачена, чи була вона фактично необґрунтованою. Йшлося про відсіювання нерішучих клієнтів. Ті, хто вирішив написати звернення, часто автоматично отримували виплату. Решта не знали, що буде так легко, варто тільки поворухнути пальцем.

Йоанна озирнулася, не знаючи, де вона припаркувала «ікс п'ятий». Згодом згадала, що залишила його на приватній автостоянці на вулиці Поступу. Коштувало паркування двадцять злотих, однак альтернативи в районі не було. Доманівська була забита машинами тих, хто з п'ятої-четвертої ранку тут працював. Інші систематично поповнювали казну доморощених паркувальних магнатів, які з'явилися тут, наче гриби, після того, як по сусідству вирости штаб-квартири великих компаній.

Хилка випросталась і неквапливо попрямувала до автостоянки. Рівномірний гул міста діяв на неї заспокійливо. У таких місцях вона відчувала себе, ніби риба у воді. Ці місця називали «Мордор», але було в цьому щось ніжне. Так чи інакше, табуни освічених людей тягнулися сюди, як метелики на світло. Вони б не робили цього, якби справді ненавиділи корпоративне життя.

Йоанна пройшла повз скляні стіни офісних багатопверхівок, під якими розкинулася виставка розкішних автомобілів, а потім вийшла на Поступу. Коли вона сіла в «ікс п'ятий», то відчула піднесення. Двері в той світ з тріском зачинилися за нею. Навіть якщо їй удасться

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ